

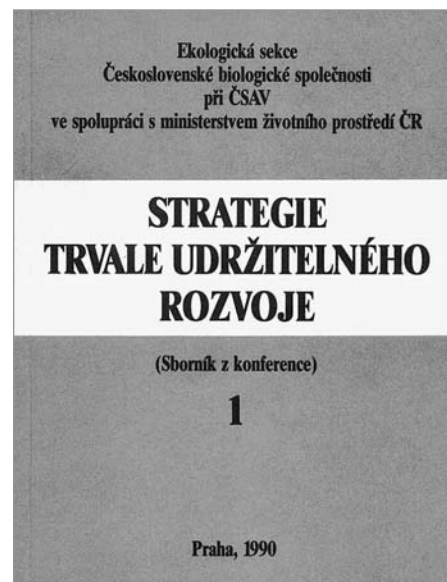
Pozapomenuté výročí: 25 let startu nové strategie v přístupu k životnímu prostředí

Ve dnech 31. ledna až 2. února 1990 v Praze proběhla konference Ekologické sekce Československé biologické společnosti při ČSAV s názvem Strategie trvale udržitelného rozvoje – do té doby pro naši veřejnost víceméně něčím neznámým (překlad anglického souborů sustainable development, v pozdějších letech ještě všelijak měnil od „setrvalý rozvoj“ přes „udržitelný rozvoj“ po „trvale udržitelný vývoj“). Coby přímý účastník konference jsem poprvé mohl vnímat intenzitu i rozsah práce, která v dobovém vzepětí po listopadu 1989 takového široké setkání lidí z nejrůznějších odborných a komunitních sfér na několik dní pohltila. V úvodním slově k dvoudílnému sborníku, který následně vyšel, se mimo jiné praví: „Zijeme ve společnosti, kde současný krizový stav životního prostředí člověka odpovídá hluboké krizi mravní, kde se vytratil význam běžných pojmů a slov, kde měřítkem úspěšnosti jedince byla jeho pružnost a přizpůsobivost. Ztráta občanské odpovědnosti byla rubem přizpůsobení oficiální ideologii. Do této krize společnosti patří i selhání vědy, etiky a kultury v nejšířším slova smyslu...“ Odolejme nutkání srovnávat, nakolik se po čtvrtstoletí zase už možná blížíme aktuální platnosti řečeného a vraťme se do tehdejší atmosféry.

Ekologická sekce Československé biologické společnosti si dala za úkol v rámci pracovní konference zmapovat, posoudit a vložit do vize budoucího rozvoje nového státu důležité základní parametry životního prostředí jako podklad pro novou vznikající exekutivu (v té se uplatnila řada jejích tehdejších členů včetně ministrů na federální či národní úrovni). Ustavily se pracovní skupiny pro jednotlivé okruhy témat. Zmíněný sborník dokumentuje zve-

řejněné výstupy společně s jejich autory (vedoucími sekcí a autory jednotlivých podtémat): 1. Dnešní stav a perspektivy životního prostředí v Československu (E. Hadač), 2. Život veřejnosti při přechodu na trvale udržitelný rozvoj (Š. Bouzková), 3. Právní a institucionální aspekty péče o životní prostředí (E. Kružiková), 4. Ekonomické nástroje v soustavě řízení péče o životní prostředí (J. Stoklasa), 5. Návrh zásad hodnocení dopadů investiční činnosti na životní prostředí (V. Samek), 6. Lidé a krajina (I. Míchal a A. Buček), 7. Technologie pro trvale udržitelný rozvoj (M. Vysloužil). Dva díly sborníku jsou nabitý tehdy „odtabulovanými“ detailněji rozvedenými náměty, přičemž jde pouze o výběr ze všech příspěvků a diskuzí „u kulatých stolů“, které měly možnost během konference nahlas zaznít. V krátké vzpomínce nemá smysl je uvádět, v případě zájmu lze dohledat. Můžeme však říci, že nad hierarchicky skládanými závěry z diskuze od malých pracovních podskupin až po střední početné týmy se zřehly mozkové zážitky dnem i nocí a později se pak mnohé výstupy obrazily v postupně přijímané legislativě, resp. v normotvorných podkladech různé významové úrovně.

Na okraj je užitečné připomenout, co Ekologická sekce Biologické společnosti znamenala – jak při různých příležitostech vzpomíná např. její tehdejší tajemník a první český ministr životního prostředí Bedřich Moldan. Vznikla „trikem“, když už se za tehdejšího režimu nemohla v problematice prostředí etablovat instituce jiné legální síly – v r. 1978 schována pod samonosným rozhodováním Akademie věd. Patrně nejvíc se před veřejností zviditelnila, když 7. ledna 1984 publikoval pařížský Le Monde část Sekcí vytvořeného textu

Rozbor ekologické situace v Československu. Analýzu si údajně vyžádal tehdejší předseda vlády Lubomír Štrougal a pověřený se kupodivu dostalo právě Sekci. Ta se pohybovala na pomezí oficiality a disidentského prostředí Charty 77. Díky mnohostranným kontaktům se zprávu o stavu životního prostředí u nás podařilo dostat na Západ, což byla rána režimnímu embargu na informace. Text zprávy citoval Hlas Ameriky, Rádio Svobodná Evropa a významné deníky v různých státech západní Evropy. Kdo jmenovitě zprávu dostal za hranice, snad Státní bezpečnost nikdy nevypátrala, ale podle individuálních svědectví byla řada lidí z vedení Sekce opakovaně vyslýchána. Záležitost měla značný význam pro povzbuzení veřejnosti především v nejméně postižených oblastech státu a nepokoje předcházející „sametovému pozdvižení“ 1989, konkrétně 8.–13. listopadu 1989 v Teplicích z důvodu kritických hladin smogu a vysoké nemocnosti, byly předvojem celkové společenské změny. Po převratu Sekce nutně musela zaniknout, protože její čelní protagonisté se rozprchlí do státní správy. V posunuté roli převzala její dědictví a funkci Společnost pro trvale udržitelný život (STUŽ) Josefa Vavrouška.

Tušení změn, které jako náboj obsahoval i onen dodnes všelijak v diskuzích obrácený, ale vedoucími garniturami států respektovaný pojem sustainable development, indikují vvozující slova ze sborníku vepsaná předsedou Ekologické sekce, profesorem ěmílem Hadačem: „Základní společenské změny, které otevřely prostor pro iniciativu ve všech směrech, dávají možnost také snahám o zlepšení našeho prostředí a pro účinnější ochranu naší krásné a trpící přírody. Je totiž zcela jasno, že bez přátelského soužití s přírodou a bez zdravého prostředí nemůže existovat trvale udržitelný rozvoj lidské společnosti...“

1 Členové Ekologické sekce Československé biologické společnosti se zúčastňovali diskuzí k problematice životního prostředí při různých příležitostech a na různých fórech. Jednou z význačných postav byla Ing. Eliška Nováková, DrSc., z Ústavu krajinné ekologie ČSAV. Foto z archivu autora

